

9. Попелюшко В.О. Слідчий суддя у кримінальному провадженні // Часопис Національного університету «Острозька академія». Сер. Право. – 2014. – № 1. С. 1–30.

10. Гловюк І.В. Функціональна спрямованість діяльності слідчого судді // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского Сер. Юридические науки. Том 26. 2013. № 2-1 (Ч.2). С. 303–309

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-116-9-41>

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВТРУЧАННЯ У ПРИВАТНЕ СПІЛКУВАННЯ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ ПРОЦЕСУАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Крет Г. Р.

*доктор юридичних наук, доцент,
суддя Великої Палати Верховного Суду
м. Київ, Україна*

У ст. 258 КПК України визначено загальні положення про втручання у приватне спілкування, які значною мірою ґрунтуються на відповідних положеннях Конституції України і міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, присвячених закріпленню права кожного на повагу до свого приватного та сімейного життя, до свого житла і кореспонденції (ст. ст. 31, 32 Конституції України [1], ст. 17 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. [2], ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. [3], ст. ст. 14, 15 та інші КПК [4]). З урахуванням положень наведених нормативно-правових актів, право на повагу до приватного та сімейного життя, житла і кореспонденції не є абсолютним та може зазнавати обмежень шляхом втручання в його здійснення (зокрема, обмеження таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, інших форм спілкування), з підстав і в порядку, встановлених законом.

Втручання може здійснюватися виключно у приватне спілкування, у зв'язку з чим у ч. 3 ст. 258 КПК законодавцем розмежовуються поняття спілкування та приватного спілкування. При цьому приватним спілкуванням, з огляду на ч. ч. 3 і 4 ст. 258 КПК, є передання

інформації в будь-якій формі від однієї особи до іншої безпосередньо або за допомогою засобів зв'язку будь-якого типу за умови, що ця інформація передається та зберігається за таких фізичних чи юридичних умов, за яких учасники спілкування можуть розраховувати на захист інформації від втручання інших осіб і мають достатні підстави вважати, що спілкування є приватним.

Фізичними умовами, за яких учасники спілкування можуть розраховувати на захист інформації від втручання інших осіб, є: 1) місце, час і форма здійснення спілкування (вербальна, письмова, конклюдентна тощо), обрані його учасниками; 2) форма обміну інформацією між ними, яка може бути безпосередньою (в разі особистого спілкування під час бесіди) та опосередкованою (в разі спілкування за допомогою листів усіх видів, бандеролей, посилок, поштових контейнерів, переказів, телеграм, інших матеріальних носіїв передання інформації між особами); 3) у разі спілкування за допомогою телекомунікаційного або поштового зв'язку – технічні засоби його здійснення, обрані учасниками спілкування; 4) заходи збереження інформації та її захисту від втручання інших осіб, які вживаються учасниками спілкування (кодування інформації тощо), та ін.

Юридичними умовами, за яких учасники спілкування можуть розраховувати на захист інформації від втручання інших осіб, є: 1) нормативно закріплені гарантії права кожного на повагу до свого приватного та сімейного життя, до свого житла і кореспонденції; 2) у разі спілкування за допомогою телекомунікаційного або поштового зв'язку – наявність угоди між учасником спілкування, який використовує послуги такого зв'язку, та юридичною особою, яка їх надає, та ін.

Втручанням у приватне спілкування є доступ до змісту спілкування, який здійснюється шляхом аудіо-, відеоконтролю особи (ст. 260 КПК), накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261 КПК), її огляду та виймки (ст. 262 КПК), зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263 КПК) і зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264 КПК). Зазначені дії підлягають проведенню як самостійні негласні слідчі (розшукові) дії, хоча ч. 2 ст. 258 КПК не виключає можливості втручання у приватне спілкування в ході проведення будь-якої слідчої (розшукової) дії, якщо вона може включати таке втручання.

У будь-якому випадку, з огляду на ч. 4 ст. 258 КПК, доступ до змісту спілкування є втручанням у приватне спілкування за умови, якщо його учасники мають достатні підстави вважати, що спілкування є приватним. Як вказує ЄСПЛ, для встановлення факту «втручання» за

змістом ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у зв'язку з перехопленням телефонних розмов необхідно переконатися в тому, що існує розумна ймовірність застосування до заявника того або іншого заходу спостереження (§§ 57 і 69 рішення від 25.09.2001 р. у справі «P.G. and J.H. v. United Kingdom») [5]. У випадках, коли заявник «розумно розраховував на недоторканність приватного життя» у конкретному місці, втручання у приватне спілкування буде означати порушення його прав відповідно до ст. 8 Конвенції. Саме «розумне очікування», а не конкретна особистість об'єкта спостереження, є визначальним чинником при вирішенні питання про порушення Конвенції. У ході ухвалення рішення, чи є таке очікування «розумним», суд повинен застосовувати об'єктивний критерій, визначивши суспільно прийнятну для конкретних обставин правову норму [6, с. 436].

Спілкування не може визнаватися приватним, якщо воно відбувається зі співробітниками правоохоронних органів, а особа перебуває під їх контролем, оскільки вона не має достатніх підстав вважати, що спілкування є приватним, а саме спілкування, здійснюване під час аудіо-, відеоконтролю особи за таких умов, у судовій практиці розглядається як допит особи, спрямований на отримання визнавальних показань.

Відповідно до ст. 31 Конституції України і ч. 2 ст. 14 КПК, втручання в таємницю спілкування можливе лише на підставі судового рішення у випадках, передбачених КПК, з метою виявлення та запобігання тяжкому чи особливо тяжкому злочину, встановлення його обставин, особи, яка вчинила злочин, якщо в інший спосіб неможливо досягти цієї мети. Таким судовим рішенням є ухвала слідчого судді про дозвіл на втручання у приватне спілкування, яка постановлюється ним у разі задоволення відповідного клопотання прокурора або клопотання слідчого, погодженого з прокурором (ч. ч. 1 і 2 ст. 258 КПК).

У ч. 5 ст. 258 КПК міститься заборона будь-якого втручання у приватне спілкування, яке має місце між захисником або священнослужителем, з однієї сторони, і підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, виправданим, з іншої сторони. Інформація, отримана внаслідок втручання у приватне спілкування підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого із захисником, священнослужителем, не може бути використана як доказ.

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. припускає можливість обмеження права особи на повагу до її особистого та сімейного життя, житла і таємниці листування, у тому числі під час кримінального провадження, з урахуванням

закріплених п. 2 ст. 8 цієї Конвенції гарантій такого обмеження. Із позиції конвенційних положень, національні органи, здійснюючі кримінальне провадження, можуть втручатися в реалізацію вказаного права шляхом застосування обмежень, які: 1) відповідають закону; 2) є необхідними у демократичному суспільстві; 3) здійснюються з метою, вказаною в п. 2 ст. 8 зазначеної Конвенції: в інтересах національної та громадської безпеки або економічного добробуту країни, з метою запобігання заворушенням і злочинам, для захисту здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших людей [3].

Докази, отримані внаслідок втручання в право на повагу до особистого та сімейного життя, житла і таємниці листування, підлягають визнанню недопустимими у випадках, коли таке втручання: а) здійснене не «згідно із законом» (допущене істотне порушення вимог національного законодавства щодо проведення процесуальних дій, у ході яких отримано докази; застосований захід втручання не передбачено нормами національного законодавства; порушено вимогу передбачуваності; порушено гарантії прав особи, до якої застосовувався захід втручання); б) здійснювалося з метою, не передбаченою у п. 2 ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.; в) не було необхідним у демократичному суспільстві (не існувало нагальної потреби втручання у вказане право особи; порушено принцип пропорційності втручання; порушено вимогу тимчасового характеру втручання) [7, с. 234].

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 16.12.1966 р. та ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19.10.1973 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р., ратифікована Законом України від 17.07.1997 р. № 475/97-ВР. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
5. Case of P.G. and J.H. v. United Kingdom: Judgment of the European Court of Human Rights from 25 September 2001. URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-59665>.

6. Кримінальний процес: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. Х.: Право, 2013. 824 с.

7. Крет Г.Р. Міжнародні стандарти доказування у кримінальному процесі України: теоретико-правові та практичні основи: монографія. Калуш: Петраш К.Т., 2020. 452 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-116-9-42>

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ АДВОКАТА У ЗДІЙСНЕННІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Криворучко В. О.

*доцент кафедри філософії, політології, психології та права
Одеської державної академії будівництва та архітектури
м. Одеса, Україна*

Принцип незалежності адвоката у здійсненні адвокатської діяльності полягає в діяльності адвокатури у правовому просторі, за якого неможливі будь-які позаправові обмеження щодо адвоката під час виконання своїх обов'язків з надання правової допомоги. Він передбачає, що специфіка цілей і завдань адвокатури вимагає як необхідної умови належного здійснення адвокатської діяльності, максимальної незалежності адвоката у виконанні своїх професійних прав і обов'язків, що передбачає його свободу від будь-якого зовнішнього впливу, тиску чи втручання в його діяльність з надання професійної правничої (правової) допомоги, здійснення захисту або представництва клієнта, зокрема з боку державних органів, політичних партій, інших адвокатів тощо, а також від впливу своїх особистих інтересів (ст. 6 Правил адвокатської етики, затверджених Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р.) З метою дотримання цього принципу в своїй професійній діяльності адвокат зобов'язаний протистояти будь-яким спробам посягання на його незалежність, бути мужнім і принциповим у виконанні своїх професійних обов'язків, відстоюванні професійних прав, гарантій адвокатської діяльності та їх ефективному використанні в інтересах клієнта.

На сучасному етапі принцип незалежності адвоката у здійсненні адвокатської діяльності є одним із ключових у здійсненні адвокатської